

УДК 378.011.78

ЯН ЦЗЮНЬ

м. Київ

ХУДОЖНЬО-КОМПЕТЕНТНІСНЕ СПРЯМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття розглядає питання методичної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до практичної діяльності на основі художньо-компетентнісного підходу. Розкрита сутність художньої компетентності майбутнього вчителя музики, визначена поетапність роботи. Виокремленні специфічні особливості цього важливого виду підготовки студентів мистецьких факультетів, адже компетентність включає знання, уміння, навички здійснення музично-педагогічної діяльності.

Ключові слова: художня компетентність, музично-педагогічна діяльність, специфічні особливості поетапність роботи.

Нове тисячоліття визначається реформуванням освітньої сфери, інтегруванням її в освітній світовий простір, де одним з шляхів реформування професійної освіти є компетентнісний підхід. Актуалізуючи значення художньо-компетентнісного чинника у музично-виконавській діяльності деякі учені пов'язують його з культурологічною підготовкою студентів-музикантів (М. Берлянчик, Д. Кирнарський, Е. Просолов О. Щолоковата ін.). Автори такого підходу розуміють культурологічну підготовку як: естетичне відношення, асоціативно-образний компонент художньої культури, здатність узагальненого сприйняття змістовних образів різних мистецтв, естетична ерудиція і загально художня компетентність. Інший підхід більше орієнтований на концепцію інтерпретації художнього образу музичного твору (Е. Абдуллін, Є. Гуренко, Є. Йоркіна, В. Крицький, Г. Саїк та ін.).

Мета статті полягає в розкритті питань методичної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до практичної діяльності на основі художньо-компетентнісного підходу.

Специфіка художньо-компетентнісного підходу до підготовки майбутніх учителів розкрита в працях В. Бондаря, Е. Бондаревської, Т. Браже, І. Зимньої, А. Козир, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, Д. Равена, Г. Серікова, А. Хуторського та ін. У контексті проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до практичної діяльності на осно-

ві художньо-компетентнісного підходу – професійна компетентність розуміється як художня компетентність. Доречно зазначити, що формування художньої компетентності – процес поетапний. Однозначно виходить на перший план етап елементарного накопичення необхідної суми знань і умінь їх застосування в практичній діяльності.

Розкриваючи сутність художньої компетентності майбутніх учителів музики, визначаючи її структуру з урахуванням спеціальності в області мистецтва, ми виходимо з того, що вона: є функціональною для майбутніх фахівців художньо-освітнього профілю; що вона формується як цілісний професійний феномен, що забезпечує успішність навчальної діяльності майбутнього вчителя в художньо-освітньому процесі; що вона зачіпляє всі сфери навчальної діяльності й художньо-педагогічної процесу в цілому.

Художня компетентність майбутніх учителів музики є багатокомпонентною, всі її елементи взаємозв'язані в творчому виконавському процесі, проте можуть формуватися і як окремі самодостатні структури у навчальному процесі, адже вона є продуктом цілеспрямованих педагогічних дій, нормативних вимог, а також поліхудожнього середовища і активної пізнавально-творчої діяльності особистості.

Художня компетентність майбутнього вчителя музики становлять нормативно-регулятивне підґрунтя його продуктивної

професійної діяльності. З огляду на це, В. Сластьонін підкреслює, що структурні складові компетентності вчителя повинні співпадати із компонентами педагогічної діяльності, а єдність теоретичних і практичних педагогічних умінь повинні складати модель професійної компетентності вчителя. Педагогічні уміння він об'єднав у чотири групи: уміння «переводити» зміст об'єктивного педагогічного процесу в конкретні педагогічні завдання: вивчення особистості та колективу для визначення рівнів їх підготовленості до активного оволодіння новими знаннями, проектування на цій основі розвитку колективу та окремих учнів, виділення комплексу освітніх, виховних та розвиваючих завдань, їх конкретизація та визначення домінуючої задачі; уміння видобувати логічно завершену педагогічну систему: комплексне планування освітньо-виховних завдань; обґрунтований відбір змісту освітнього процесу; оптимальний вибір форм, методів та засобів його організації; уміння виділяти та встановлювати взаємозв'язки між компонентами та факторами педагогічного процесу, приводити їх в дію; активізація особистості учня, розвиток його діяльності, яка перетворює його з об'єкту в суб'єкт педагогічного процесу; організація та розвиток сумісної діяльності; забезпечення зв'язку школи з середовищем, регулювання зовнішніх не програмованих впливів; уміння враховувати та оцінювати результати педагогічної діяльності: самоаналіз та аналіз освітнього процесу та результатів діяльності вчителя; визначення нового комплексу домінуючих та другорядних педагогічних завдань [5, 161].

На думку А. Козир, компетентісна складова професійної підготовки майбутніх учителів музики включає: широку ерудицію в галузі художньої культури, педагогіки, психології, мистецтвознавства, естетики; володіння практичними уміннями й навичками (педагогічними, хормейстерськими, інструментально-виконавськими, уміннями словесної інтерпретації музичних образів, тощо; сформованість особистісних якостей та здібностей, необхідних для успішного здійснення функцій учителя музики – педагогічних (толерантність, комунікативність, організа-

торсько-конструктивні здібності, зосередженість, тактовність, витримка, здатність до емпатії, ідентифікації); – музично-фахових (музичні якості та здібності, тощо) [2, 136].

Основою психолого-педагогічної компетентності вчителя є активне (дієве) знання закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах. Психологічні аспекти компетентності виокремила Н. Кузьміна, а саме: диференційно-психологічний (знання про особливості засвоєння навчального матеріалу конкретними учнями у відповідності з індивідуальними та віковими характеристиками); соціально-психологічний (знання про особливості навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності групи та конкретного учня в ній, про закономірності спілкування); аутопсихологічний (знання про досягнення та недоліки власної діяльності, специфіки своєї особистості та її характерних якостей тощо) [3, 49]. На думку І. Зимньої компетентність – це сукупність новоутворень, знань, системи цінностей та відносин, що сприяють створенню ціннісно-смыслових, поведінкових, мотиваційних, емоційно-вольових, когнітивних результатів діяльності особистості [1, 140]. О. Пехота так визначає компетентність: це спеціально «структурований набір знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють особистості визначити, тобто ідентифікувати та розв'язувати, незалежно від контексту, проблеми, котрі характерні для певної сфери діяльності» [4, 118]. Компетентність доцільно розглядати як сукупність «знань та умінь, необхідних для ефективної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію».

Професійно значимі особистісно-психологічні якості викладача є системоутворюючим елементом компетентності, адже їх розвиток виступає важливою умовою формування та становлення його психолого-педагогічної компетентності. При цьому доцільно зазначити, що компетентним вважають такого вчителя, який володіє компетенцією, тобто колом повноважень будь-якої освіти, чи колом дій, питань, які підлягають вирішенню. З цієї позиції професійно-значимі

особистісні якості виступають у ролі тих внутрішніх умов, «проходячи» через які зовнішні характеристики та вимоги діяльності перетворюються в педагогічну компетентність.

Для структурування цієї дефініції важливим є осмислення фахової компетентності педагога, що є одним з провідних спрямувань дослідницької діяльності вчених. З цього приводу доцільно зазначити, що загальноприйнятого визначення компетентності у науковій літературі ще немає, але сталими є такі її ознаки: наявність знань для здійснення успішної діяльності, розуміння значення цих знань для практики, набір операційних умінь та творчий підхід до професійної діяльності. Компетенція, на думку вченого є невідривною від поняття професійної компетентності, що у сучасному розумінні розглядається у як оволодіння компетенцією; володіння знаннями, які дозволяють формувати судження тощо.

Тлумачення художньої компетентності студентів доцільно розглядати у двох аспектах: як оволодіння знаннями, уміннями й навичками, які дозволяють учителю проявляти професійно виважені судження, оцінки, думки; як здатність вчителя володіти компетентністю, спрямовуючи її на продуктивну діяльність, тобто компетентність – як право діяти. Компетентна особистість, яка не володіє компетенціями не зможе, в повній мірі й в соціально-значущих аспектах, її практично реалізувати. На цій основі у майбутнього фахівця можуть розвинути передумови до виникнення статусно-рольового конфлікту, який руйнівню діє як на саму особистість, так і створює конфліктні ситуації в навчальній групі, педагогічному колективі тощо.

Компетентність це особлива якість учителя, яка визначається його включеністю до педагогічної діяльності та формується в процесі розвитку та саморозвитку всієї особистості в цілому, включаючи її пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери, системи відношень та ціннісних орієнтацій. Художня компетентність означає інформованість педагога про цілі, сутність, структуру, засоби й особливості педагогічної взаємодії; володіння технологією цієї діяльності; високий рівень розвитку індивідуально-психологічних якостей фахівця, котрі забезпечують

усвідомлення вчителем важливості цього процесу; устремління до постійного вдосконалення комунікативної сторони педагогічної діяльності; орієнтацію на особистість, як на основну цінність (гуманістична позиція), а також здатність до нестандартного, творчого вирішення педагогічних завдань.

З позиції мистецької освіти художня компетентність визначається як сума психолого-педагогічних та мистецтвознавчих знань, умінь та навичок, творчого використання цінного досвіду, теоретико-прикладної готовності до його використання. Її не можна звести ні до педагогічних здібностей, ні до знань у галузі мистецької освіти, ні до особистих якостей та здібностей педагога. Основою фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва є активний інтерес до мистецької галузі знань, якісне викладання предмету, й основне – дієве знання закономірностей особистісного розвитку фахівця.

Художня компетентність забезпечує використання вчителем музики інтерактивних методів спілкування, скерованих на творчу взаємодію та на ціннісне ставлення до музичного виконавства. Він характеризує готовність майбутнього вчителя музики до включення в активні форми музично-виконавської просвітницької діяльності. Особливістю діяльності вчителя музики як керівника творчого колективу є розвинуте уміння переконливо розкривати художньо-музичний зміст твору на основі партитури; вміння педагога адекватно себе представляти, спираючись на розвинуті індивідуально-типологічні особливості та здібності, компенсуючи існуючі недоліки.

Забезпечення студентів базовими знаннями основ художньої компетентності сприяє їх швидкому освоєнню і практичному застосуванню музичного тезаурусу, оптимізація трансформації художньої грамотності в художню компетентність. Засвоєння основ художньої компетентності дозволяє розкрити студентам сутність художньої грамотності як основи художньої компетентності для майбутньої професії. Це дозволяє оптимізувати процес засвоєння знань специфічної мови музики, засобів виразності, уміння використовувати знання в процесі сприйняття творів

мистецтва, в процесі їх обговорення, уміння спиратися на знання в усвідомленні образу художнього твору і його передачі (інтерпретації) під час виконання.

У висновках доцільно зазначити, що за овоєння основ художньої компетентності дозволяє розкрити студентам сутність художньо-творчої діяльності, дозволяє активізувати навчальний процес, сприяє швидкому овоєнню музично-навчального матеріалу. Художня компетентність означає інформованість майбутнього вчителя музики про цілі, сутність, структуру, засоби й особливості педагогічної роботи; володіння технологією цієї діяльності; високий рівень розвитку індивідуально-психологічних якостей фахівця.

YANG CHUNG
Kyiv

ART-COMPE PETENCY DIRECTING THE PREPARATION OF FUTURE MUSIC TEACHERS TO PRACTICE

The article considers the questions of methodical preparation of students of pedagogical universities to arts practice on the basis of artistic and competent approach. The essence of the artistic competence of the future teacher of music, defined phasing.

It identifies the specific characteristics of this important species podgotovkistudentov because competence includes knowledge, skills, skills of the musical and pedagogical activity.

Key words: artistic competence, musical and pedagogical activity specifics, phased work.

ЯН ЦЗЮНЬ
г. Киев

ХУДОЖЕСТВЕННО-КОМПЕТЕНТНОСНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ К ПРАКТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья рассматривает вопросы методической подготовки студентов факультетов искусств педагогических университетов к практической деятельности на основе художественно-компетентного подхода. Раскрыта сущность художественной компетентности будущего учителя музыки, определена этапность работы. Выявлены специфические особенности этого важного вида подготовки студентов, ведь компетентность включает знания, умения, навыки осуществления музыкально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: художественная компетентность, музыкально-педагогическая деятельность, специфические особенности, поэтапность работы.

Стаття надійшла до редколегії 02.12.2016